

NTK

50°6'14.083"N, 14°23'26.365"E

Národní technická knihovna
National Technical Library

210 mm

Národní technická knihovna a EIŽ: zkušenosti s financováním a využíváním

Brána k vedeckému poznaniu otvorená III

CVTI, Bratislava, 9. 11. 2011

Martin Svoboda

m.svoboda@techlib.cz

Přehled

210 mm

- Vývoj dostupnosti EIZ v Č[S][S]R
- Financování
- Zkušenosti s vyjednáváním s producenty
- Zkušenosti s provozem „konsorcií“
- Závěr

Vývoj dostupnosti EIZ v Č[S][S]R

210 mm

Dostupnost EIZ – vznik „konsorcií“ v ČR

1. období – od 70. let 20. stol. do r. 1989
2. období - 1990 – 1997
3. období - 1997 – 2011
4. období – 2012 - ?

1. období 70. léta - 1989

- centrální celostátní zajištění dávkového zpracování abstraktových a patentových informací na mg. páskách (USS)
- po roce 1980 online terminálový přístup do databází (Golem ÚVTEI-ÚTZ)
- online přístup do „západních“ databázových center

... konkrétně

210 mm

- 1971 – Chemical Abstract Condensates - první elektronický zdroj bibliografických informací v ČSSR / ÚISCH
- 1973 – oddělení dat od vyhledávacího SW – zdroj USS v ÚVTEI-ÚTZ (*1972)
- následují INIS, INSPEC, Compendex, později Excerpta Medica, FSTA, PA, Derwent, atd.
- 1976 – ÚTZ je jeden z největších zpracovatelů SDI v Evropě
- 1980 – monitorovaný přístup do Lockheed Dialog via IIASA (Laxenburg) - Tymnet

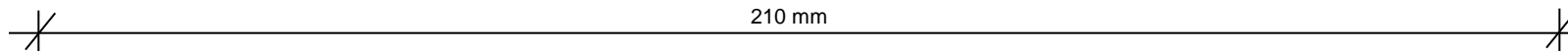
Vývoj dostupnosti EIZ v Č[S][S]R

210 mm

2. období 1990-1997

- rozpad centrální „Soustavy VTEI“
- individuální institucionální licence převážně na elektronické informační zdroje zpřístupňované na hmotných nosičích – sekundární databáze na nosičích typu CD-R (disketách),
- sekundární a referenční databáze, encyklopedie, příručky...,
- licence “on-site“, tj. omezená na jeden (příp. několik) počítačů v rámci jedné instituce
- zprostředkovatelské firmy (AiP, ITS: minimální vliv koncového uživatele na licenční podmínky
- slabá kontrola dodržování smluv ze strany producenta

... konkrétně

pre-internet období:

- multi CD-ROM servery – technologie SilverPlatter a podobné
- lokální sítě

průlom: 1996 akademické sítě CESNET / SANET

- projekty i mezinárodní – HUSLONet

Vývoj dostupnosti EIZ v Č[S][S]R

210 mm

3. období 1997 –

- Internet – podpora rozvoje infrastruktury, nejprve hlavně IT, posléze i informační zdroje
- nabídka síťového přístupu k elektronickým informačním zdrojům: „klient-server“ architektura využívající internetu a vzdálených serverů
- nárůst finančního objemu uzavíraných smluv
- 1991 – 1996 nákup zdrojů nekoordinovaný, často multiplicitní, podle momentálních možností a potřeb jednotlivých institucí
- počínaje 1996 grantové programy **MŠMT** na podporu informační infrastruktury výzkumu a vývoje (a inovací)

... konkrétně

210 mm

- program **LB (1997-2000)** - Rozvoj informační infrastruktury výzkumu a vývoje – většinou IT, ale i
- první licence v rámci programu LB (1997 – 2000) **Current Contents** (MU Brno - Bartošek) a **CrossFire** (VŠCHT - Šilhánek)
- konsorciální licence, umožňující on-line přístup několika členům konsorcia, realizované projekty posloužily jako model pro další konsorcia

... konkrétně

210 mm

- jaro 1999: akce ČSVTS na Novotného lávce – první kontakt – nabídka **Springer** Verlag (Arnoud de Kemp, Gertraud Griepke) na **celonárodní přístup** za 100 tis. tehdy ještě DEM
- vzápětí zájem Elsevier Science (Paul Snijders) – STK sjednává rozsáhlou tříměsíční testovací licenci od 1. 9. 1999
- **program LI (2000-2003)** - Informační zdroje pro výzkum a vývoj – převážně informační zdroje a příslušný sw
- smlouvy podepsány 1. 11. 2000 Elsevier a 5.12. 2000 Springer

... konkrétně

210 mm

LI 200028

- **Elsevier**: podle odběrů tištěné verze, e-access + cross access, price cap 7%, STK 9 + Suweco > **30 účastníků**
- **Springer**: celý Springer (200+ titulů), celostátní bez vazby na tištěné (**40+ účastníků**)

LI 01018

- **Academic Press**: celý AP, e-fee, cca **20** účastníků, pohlcen Elsevierem, podmínky smlouvy dodrženy jen s obtížemi
- **John Wiley & sons**: výběr titulů podle <**10** úč., model se měnil
- **ACS**: **5 +** účastníků, zejména kvůli členským předplatným

... konkrétně

210 mm

- **program 1N (2004-2008)** - Informační infrastruktura výzkumu a vývoje – převážně informační zdroje a příslušný sw
- Elsevier**: podle odběrů tištěné verze, e-access + 5 UTL souborů ~ 1200 titulů, price cap 5%, **65** účastníků
- Springer**: celý Springer, 2004 stejně, od 2005 podle tišť. verze (možno zrušit), e-access, x-access, price cap 6,5%, **55** účastníků
- John Wiley**: jako minulá smlouva, mírně výhodnější podmínky, price cap 5%, **34** účastníků
- Kluwer**: e-access, x-access, na základě odběrů, nutně přes jediného agenta, price cap 6%, **35** účastníků

... konkrétně

210 mm

- **program INFOZ (2009-2011)** - Informační zdroje pro výzkum a vývoj – převážně informační zdroje a příslušný sw

Elsevier Science (Science Direct, Scopus), Springer Verlag (SpringerLink, Computer Science Library), John Wiley & sons + Blackwell

- již zaběhnuté produkty, navíc Scopus
- podmínky již vyladěné

Financování

210 mm

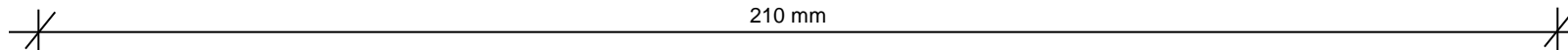
Programy MŠMT LB, LI, 1N:

- ze SR, v rámci snahy dosáhnout 0,7% HDP na VaV
- plynule navazovaly
- problematická je soutěž tam, kde je třeba koordinace – na hraně zákona

Programy INFOZ a „INFOZ2“

- ze „evropských peněz“ – vyjednávání se nestihlo, mezeru mezi 1N a INFOZ MŠMT složitě „záplatovalo“
- totéž po INFOZu (2009-11), nový program až od 2013, „mimopražští“ využijí OP VaVpl, který se pro to moc nehodí, problém udržitelnosti
- snaha o „finský model“: sotva dříve než 2019

Zkušenosti z vyjednávání s producenty

Zkušenosti s producenty:

Springer (2 různé týmy), Elsevier (3 representanti), Academic Press (pohlčen Elsevierem), ACS (nejstrašnější vyjednávání), J. Wiley & sons (obtížné jednání), Blackwell (pohlčen J. Wiley), Kluwer Academic Publishers (příjemné jednání, pohlčen Springerem)

Principy

1. „Never accept standard Agreement!“ – žádný nákup podle vytištěné smlouvy x pečlivá příprava a dobré zázemí, trpělivost
2. Producenti vědí velmi dobře, jaké celkové ceny ze země mohou dostat, vyjednávání je především o podmínkách – nebát se vymáhat výhody, které nikdo jiný nemá

Zkušenosti z vyjednávání s producenty

210 mm

3. Zprostředkovatelská firmy nedostane od koncového uživatele nic, její služby si koupí producent; tyto služby jsou přitom nesmírně cenné, šetří práci odběratele

Všechny smlouvy sjednané STK/NTK dovolují mj.

- rozšíření počtu účastníků bez újmy na podmínkách pro stávající
- opuštění tištěné podoby (po titulech x po účastnících)
- dálkový přístup oprávněných uživatelů, i když jsou mimo půdu mateřské instituce „remote access through proxy“
- dodávání článků ne-členům prostřednictvím VPK „ILL through reliable delivery system“
- dodání veškerého obsahu přístupného elektronicky po dobu trvání licence pro případ ukončení kontraktu

Zkušenosti s provozem „konsorcií“

210 mm

Konsorcia velikosti 30-70 účastníků

1. Nezvládnutelné bez spolehlivého „back-office“ partnera
2. Udržet rovnováhu zájmů všech členů konsorcia: Rada projektu, konzultační skupiny, AKVŠ
3. **Informovat** – všechno máme na webu projektu
4. Problémy se členy:
  - vedení VŠ příliš nedohlíží na knihovny (s ústavy AV ČR to je poněkud lepší)
  - neznalost smlouvy (všecko v angličtině)
  - neznalost finančních podmínek
  - občas nepochopení, že se musí řídit smlouvou, kterou podepsali

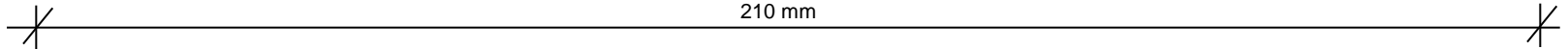

Závěr

210 mm

- Čím je konsorcium větší a smlouva dlouhodobější, tím lze sjednat lepší podmínky
- Nabídkou máme podloženo, že konsorciální cena je cca 65% sumy cen pro jednotlivé instituce za stejných podmínek
- Průměrná cena staženého článku nakoupeného přes „konsorcia“ je výrazně (<50%) nižší než při platbě „pay-as-you-go“ a v průběhu času poklesla
- **Není sporu** o tom, že dostupnost EIZ významně posunula výkonnost českého VaV

Děkuji za pozornost

Martin Svoboda

`martin.svoboda@techlib.cz`

Sir Tim Berners-Lee

for Nobel prize !